

รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

AREA – BASED COLLABORATIVE EDUCATION MODEL

FOR ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT*

ศิริวัฒน์ จรรยาจิรวงศ์, เพื่ออรุณ ปรีดีติลก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Sirawattana Janyajirawong, Fuangarun Preededilok

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: sirawattana.j@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ เก็บข้อมูลด้วยการใช้รูปแบบการสำรวจทั้งสำรวจชุมชน สำรวจสภาพการปกครอง สำรวจทางเศรษฐกิจพื้นฐาน สำรวจประชากร และนำมาวิเคราะห์งาน (Job Analysis) รวมถึงการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และศึกษาปรากฏการณ์ และพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริบท และสถานการณ์ในพื้นที่ รวมไปถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 กลุ่ม ของพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ มีการสร้างนโยบายและแผนการศึกษาในพื้นที่ จากการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา กับ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และองค์กรในชุมชนเพื่อทำความเข้าใจในส่วนที่ต้องการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และส่วนราชการจากส่วนกลาง ให้หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และองค์กรในชุมชน รวมถึงสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมกันจัดสร้างแนวทาง นโยบาย และแผนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ รวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการแนวทางและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสืบทอดองค์ความรู้แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่สามารถ ต่อยอดไปสู่ความเป็นผู้ประกอบการ

รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ พบ ว่า มี 3 รูปแบบ คือ 1) การจัดการศึกษาที่สร้างการปฏิบัติการ (Practices) สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นผู้ประกอบการ 2) การจัดการศึกษาที่เสริมสร้างวิถีทางของผู้กระทำการ (Agency) สำหรับส่งเสริมความร่วมมือเพื่อสร้างการพัฒนาผู้เรียนสู่ผู้ประกอบการและ 3) การจัดการศึกษาที่ถ่ายทอดรูปแบบความรู้ ตามความต้องการในบริบทของพื้นที่ซึ่งแต่ละรูปแบบการจัดการศึกษา จะประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Basic) ขั้นที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้ด้านสมรรถนะ (Competency Awareness) ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์โปรแกรมช่วยเหลือ (Creative Application) ขั้นที่ 4 การเริ่มต้น (Start Up) ขั้นที่ 5

* ได้รับบทความ: 11 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 1 สิงหาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 31 สิงหาคม 2565

การเติบโต (Growth) สามารถทำให้การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เกิดความร่วมมือและพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การศึกษาเชิงพื้นที่; พัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

Abstract

Title: Area-based approach of collaborative learning for entrepreneurship development in cities: Trat, Thailand.

The study was qualitative research. The objective of this research was to find out an area-based approach of collaborative learning for entrepreneurship development. The instruments used were exploratory studies as community, dominance, basic economy and population were used for job analysis, documentation analysis, studying of social phenomena: behaviors and situations and six groups of interview cases were included as a sample where in the special economic zone, Trat province.

The findings indicated that the programme offers education policy and collaboration in curriculum planning. The participants in this programme were directors, teachers, and stakeholders in the school community, government agencies, private organizations and community organizations to create a unity plan by the government that supports the budget through education policy. The organized activities are strategies to help learners get more understanding. The content objective is related to the key concept of entrepreneurship development inherited from cultural heritage based on the environment, economic, and social components of the community.

The programme consists of three learning parts: (1) practice entrepreneurship activities to inspire learners. (2) use collaborative learning to build learners' agency. (3) transfer of entrepreneurship education by educators need to be flexible in adapting the learning goals of a course to the practical needs of the community partner. In each part follow a five-step process for sustainable development as (1) basic (2) competence awareness (3) creative application (4) start up and (5) growth.

keywords: Area-based approach; Entrepreneurship development.

บทนำ

การสร้างผู้ประกอบการใหม่ในประเทศไทยกำลังเป็นที่น่าสนใจและเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เห็นได้จากการดำเนินงานต่าง ๆ ของภาครัฐที่ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ระยะเร่งด่วนในปี พ.ศ. 2558 และมีการดำเนินงานในทันที โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการบริหารจัดการ งานส่งเสริมด้านวิสาหกิจและด้าน

ธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างกลไก และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการสนับสนุนผู้ประกอบการใหม่เชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Startup) ในช่วงปี พ.ศ. 2559 – 2561 ผ่านมา การมุ่งเน้นการสนับสนุนให้หน่วยงานของภาครัฐสร้างความยั่งยืนให้กับภาคเกษตรไทย เน้นการผลิตทางการเกษตรรูปแบบใหม่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร โดยต้องเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการ และเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลด้านการตลาด (Market Intelligence) และเข้าถึงมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ ทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยสำคัญของการผลักดันให้เกิดผู้ประกอบการตั้งแต่วิสาหกิจขนาดเล็ก จนถึงวิสาหกิจชุมชนให้ สามารถเริ่มต้นและเติบโตได้ตามวงจรธุรกิจ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ประกอบการถือว่าเป็นแรงผลักดันระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดความเข้มแข็งสามารถแข่งขันทางการค้า เศรษฐกิจและความมั่นคงการเงินในระดับนานาชาติได้

การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการของหน่วยงานภาครัฐนั้น ได้มีแนวคิดการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษขึ้นเพื่อยกระดับแนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการให้กระจายไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายจะเป็นตัวนำการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ภายใต้กฎหมายและการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มีการปรับปรุงลักษณะกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่องทางสาธาณูปโภค สาธาณูปการของพื้นที่ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ให้มีความพร้อมต่อการรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิ ประโยชน์ทางภาษีการอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐานของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ตั้งแต่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบการขนส่ง และระบบการติดต่อสื่อสารสารสนเทศ ที่เป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนภายในประเทศ โดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ใช้กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่บังคับปกติสำหรับเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ทางการค้า ในฐานะแหล่งการผลิต และสถานที่ระบายสินค้าของนักลงทุนภายในประเทศและนักลงทุนต่างประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลก ซึ่งคนในพื้นที่จะได้เรียนรู้ความเป็นผู้ประกอบการจากเขตเศรษฐกิจพิเศษจากประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกันของคนในพื้นที่ จนสามารถยกระดับคนในพื้นที่ให้เป็นผู้ประกอบการได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

การจัดการศึกษาในระบบการศึกษาไทย ยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดของกระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (ศึกษาธิการ, 2560) ฉะนั้นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นผู้ประกอบการอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การจัดการการเผชิญสถานการณ์จริง และสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนสามารถบูรณาการเชื่อมโยงความรู้หลายแขนงวิชามาใช้ร่วมกันได้อย่างสมดุลกัน นอกจากนี้การจัดการศึกษาโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและสถานศึกษา ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาโดยความร่วมมือของทุกฝ่าย จะนำมาการร่วมกันคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ รับทราบ เกี่ยวกับหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ความรู้

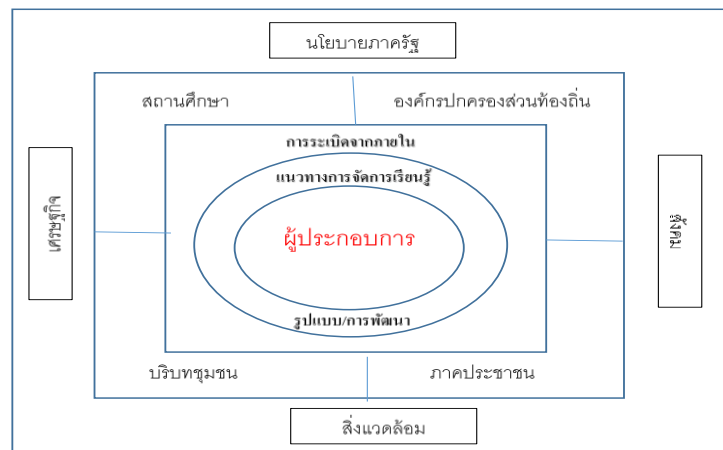
ของชุมชนที่เป็นแผนปฏิบัติการเพื่อการผลักดันให้การจัดการศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากทุกฝ่ายร่วมกันจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดภูมิรู้ทางอัตลักษณ์ของชุมชนและเกิดภูมิรู้ทางสากลโลก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่รอดในสังคมโลกและสามารถดำรงชีวิตและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ จึงเป็นความสำคัญที่ทำให้ต้องจัดการศึกษาโดยใช้ความร่วมมือของหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนร่วมกับสถานศึกษา สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างผู้ประกอบการ ที่มีเป้าหมายและขอบเขตการเรียนรู้กว้างขวาง เป็นการเรียนรู้การสร้างฐานรากของชีวิตให้มั่นคง เพิ่มพูนความรู้ รักษาความดี ยึดหลักทำเพื่อส่วนรวม หมั่นฝึกหัดฝึกฝน อยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนและบริบทของวัฒนธรรมโดยรอบได้อย่างมีความสุข นับเป็นทางเลือกจุดเปลี่ยนประเทศไทยรวมทั้งการสร้างนโยบายที่ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์และการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และชุมชนซึ่งในฐานะความคิดในการพัฒนาอันเป็นรากฐานการพัฒนาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเห็นว่า “การระเบิดจากข้างใน” หรือ “การระเบิดจากภายใน” ต้องเกิดจาก ความคิด ความรู้ ความต้องการภายใน เป็นแรงผลักดัน ด้วยตนเอง ไม่ใช่เกิดจาก คนอื่น มากระตุ้นให้ทำ หรือส่งเสริมให้ทำนั่นคือ ทำให้ชุมชน หมู่บ้าน มีความเข้มแข็งก่อนแล้ว จึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก รวมไปถึงยุทธศาสตร์ 20 ปีในการก้าวนำพาประเทศไทยไปสู่ การพัฒนา 4.0 ลดความเหลื่อมล้ำ โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังซึ่งเป็นการพัฒนาให้ทัดเทียมนานาชาติในประเทศไทยในสถานการณ์ บริบท และแนวคิด คำนึงตามรูปแบบของสังคมไทย เกิดการเรียนรู้สู่การเป็นผู้ประกอบการอย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงนำมาสู่การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการที่แสดงให้เห็นว่าหากกลุ่มบุคคลในชุมชน หน่วยงานที่สนับสนุนชุมชน อาทิสองครุฑปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของท้องถิ่นของตนเอง มีพลังสามารถสร้างให้คนในชุมชนสามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพในฐานะผู้ประกอบการที่อยู่ในชุมชน อันนำไปสู่วิถีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิด : แนวทางการส่งเสริมกระบวนการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลด้วยการใช้การสังเกต การสำรวจ ซึ่งสำรวจชุมชน สำรวจสภาพการปกครอง สำรวจทางเศรษฐกิจพื้นฐาน สำรวจประชากร และนำมาวิเคราะห์งาน (Job Analysis) การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ศึกษาปรากฏการณ์ และพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริบท สถานการณ์ในพื้นที่และการสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาใช้วิธี กรณีศึกษา (Case Study) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ คือ 1) แนวนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการในเขตพื้นที่ 2) ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษา สถานศึกษาและสถานศึกษา รวมถึง หน่วยงานในพื้นที่กับสถานศึกษา 3) แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น 4) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือและการเสริมพลังให้กับชุมชน 5) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้สถานศึกษาและชุมชนเป็นฐานสำหรับการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน 6) แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบายการศึกษา รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและนำไปสู่ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการกำหนดให้เป็นกรอบแนวคิดในการจัดทำรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

ขั้นตอนที่ 2 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

สังเกตพฤติกรรมและเหตุการณ์ โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การเข้าร่วมประชุม การสังเกตในบริเวณชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น เพื่อนำมาหาความสัมพันธ์และความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในภาพรวมโดยการสังเกตจาก 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย คือ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ 2) กลุ่มตัวแทนภาคเอกชน คือ ผู้แทนหอการค้า ผู้แทนอุตสาหกรรม ผู้แทนการท่องเที่ยวและกีฬา 3) กลุ่มผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา คือ ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา 4) กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบาย คือ ครู บุคลากรการศึกษา ข้าราชการในเขตพื้นที่และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง 5) กลุ่มสถานศึกษา คือ ครู และบุคลากรที่อยู่ในสถานศึกษา รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีเครือข่ายกับสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบ 6) กลุ่มชุมชน คือ ประชาชน หรือตัวแทนภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาของชุมชน และผู้เป็นตัวแทนของชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชน นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาของชุมชนเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมและเหตุการณ์ “แนวทางการส่งเสริมกระบวนการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการศึกษา รวมถึงสถานศึกษาที่ส่งเสริมการสร้างแนวทางและกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นผู้ประกอบการ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ”

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 กลุ่มคือ 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย คือ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ 2) กลุ่มตัวแทนภาคเอกชน คือ ผู้แทนหอการค้า

ผู้แทนอุตสาหกรรม ผู้แทนการท่องเที่ยวและกีฬา 3) กลุ่มผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา คือ ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา 4) กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบาย คือ ครู บุคลากรการศึกษา ข้าราชการในเขตพื้นที่ และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง 5) กลุ่มสถานศึกษา คือ ครู และบุคลากรที่อยู่ในสถานศึกษา รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีเครือข่ายกับสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบ 6) กลุ่มชุมชน คือ ประชาชน หรือตัวแทนภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาของชุมชน และผู้เป็นตัวแทนของชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชน นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาของชุมชนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีแนวคำถาม เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกระบวนการ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการศึกษา รวมถึงสถานศึกษาที่ส่งเสริมการสร้างแนวทางและกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นผู้ประกอบการ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

ซึ่งเมื่อมีการดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอนแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วย การวิเคราะห์จำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) การวิเคราะห์การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant Comparison) การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) การวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) การสร้างจินตนาการเชิงสังคมวิทยา (Sociology Imaginary) และนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (data triangulation)

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการยังไม่มีขั้นตอนหรือรูปแบบที่ชัดเจนมีเพียงความร่วมมือของคนในพื้นที่ในการสร้างนโยบายและแผนการศึกษาในพื้นที่ร่วมกัน โดยเป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความสัมพันธ์ เครือข่ายกับสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา กับ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และองค์กรในชุมชนที่ทำความตกลงกันในส่วนที่ต้องการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และส่วนราชการจากส่วนกลาง ให้หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และองค์กรในชุมชน รวมถึงสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมกันจัดสร้างแนวทาง นโยบาย และแผนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่และมีการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ เช่น การนำเสนอค้ามาขาย การผลิตสินค้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ซึ่งเป็นรูปแบบในการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการแนวทางและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสืบทอดองค์ความรู้แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี จารีต วัฒนธรรมตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่สามารถ ต่อยอดไปสู่ความเป็นผู้ประกอบการซึ่งการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเริ่มจากการจัดการศึกษาที่เกิดจากความ

ร่วมมือของคนในพื้นที่ จากผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ พบว่า ยังไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นต้องจัดการศึกษาเพื่อเป็นผู้ประกอบการ ให้มีคุณภาพ ซึ่งเมื่อการจัดการศึกษาเพื่อเป็นผู้ประกอบการมีคุณภาพย่อมส่งผลต่อการพัฒนางานส่วนอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างดี ราบรื่น โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ

2. รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการที่จะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ประกอบการได้อย่างยั่งยืน โดยความร่วมมือของคนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อเป็นผู้ประกอบการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) การจัดการศึกษาที่สร้างการปฏิบัติการ (Practices) สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นผู้ประกอบการ

ขั้นที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Basic) มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจในความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นผู้ประกอบการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจไทยตามนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งถือเป็นด่านแรกของการจัดการเรียนรู้ ควรสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนได้ซึมซับตั้งแต่ต้น

ขั้นที่ 2 การสร้างความตระหนักด้านสมรรถนะ (Competency Awareness) มุ่งสร้างและพัฒนาศักยภาพ การเรียนรู้ความเป็นผู้ประกอบการ ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะชำนาญในด้านเทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ เช่น การสร้างเทคนิคการขาย การทำ Cash Flow เป็นต้น เหมาะกับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ผ่านการสร้างความรู้ความเข้าใจในขั้นที่ 1 มาแล้ว

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์โปรแกรมช่วยเหลือ (Creative Application) มุ่งสร้างให้ผู้เรียนต้องรู้จักค้นหาธุรกิจที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง พัฒนาแนวคิดที่หลากหลายเพื่อใช้ในการวางแผนธุรกิจของตนเอง ครูผู้สอนต้องพัฒนาความสามารถในการคิดต่อยอดการเป็นผู้ประกอบการที่มีความคิดที่หลากหลาย รู้จักการวางแผนธุรกิจที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการสำรวจความคิดทางธุรกิจและค้นหาความหลากหลายของวิธีการในการวางแผนธุรกิจ ขั้นตอนนี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความคิดทางธุรกิจที่ไม่ซ้ำกัน ซึ่งขั้นตอนนี้เหมาะกับผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาหรือวิทยาลัย เนื่องจากเริ่มมีวุฒิภาวะที่เพียงพอต่อการคิดจะดำเนินธุรกิจด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

ขั้นที่ 4 การเริ่มต้น (Start Up) หลังจากที่ได้เรียนรู้ได้ประสบการณ์จากการศึกษาจาก 3 ขั้นตอนข้างต้นแล้ว ผู้เรียนจะเข้าสู่กระบวนการฝึกปฏิบัติในรูปแบบโครงการ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้เรียนในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย เพราะต้องเริ่มต้นในการฝึกปฏิบัติจริงจากสิ่งที่เคยมีประสบการณ์ทางการเรียนมาแล้ว ซึ่งขั้นที่ 4 - 5 จะเป็นขั้นของ Job Experience หรือขั้นการนำประสบการณ์ลงสู่การปฏิบัติจริง สถานศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจะเป็นสถานที่เพาะบ่มประสบการณ์การทำงาน ฝึกประสบการณ์ก่อนลงสู่สนามจริง

ขั้นที่ 5 การเติบโต (Growth) ผู้เรียนในขั้นนี้จะต้องสำเร็จการศึกษาแล้ว และพร้อมเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติจริง นำเอาความรู้ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการ และประสบการณ์จากการเรียนรู้ตลอดตั้งแต่ขั้นที่ 1 - 4 มาสู่การปฏิบัติจริง เรียนรู้การแก้ไขข้อผิดพลาด พัฒนาจากความไม่สำเร็จไปสู่ความสำเร็จใน

ฐานะของผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ อีกทั้งต้องสามารถให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือในการเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจอื่นในลักษณะเดียวกันในชุมชน ให้สามารถเติบโตและประสบความสำเร็จควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจของตนเองได้

2.2) การจัดการศึกษาที่เสริมสร้างวิถีทางของผู้กระทำการ (Agency) สำหรับส่งเสริมความร่วมมือเพื่อสร้างการพัฒนาผู้เรียนสู่ผู้ประกอบการ

ขั้นที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Basic) ชุมชนในฐานะของผู้กระทำการ (Agency) ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักรู้ในความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่ต่างไปจากแบบเดิมที่ทุกคนเคยรับรู้ ต้องร่วมสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นระหว่างสถานศึกษาและครอบครัว แม้ว่าจะต้องใช้เวลานาน การดำเนินงานต้องมีความสม่ำเสมอ ระดมทรัพยากรกำลังต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร เพื่อร่วมกันสร้างความตระหนักและกระตุ้นให้สังคมในชุมชนเกิดความตื่นตัวในการร่วมกันพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ เป็นไปตามนโยบายประเทศไทย 4.0 ของรัฐบาล

ขั้นที่ 2 การสร้างความตระหนักด้านสมรรถนะ (Competency Awareness) ชุมชนร่วมสร้างความตระหนักด้านสมรรถนะ จัดหางบประมาณและบุคลากรในการสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ในชุมชนให้เกิดทักษะความชำนาญในด้านเทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ค้นหาแนวทางเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ทันสมัย นำหลักแนวคิดนโยบายประเทศไทย 4.0 ลงสู่การปฏิบัติจริง อาทิ การเรียนรู้การเป็น Smart farmer คืออะไร ควรนำนวัตกรรมเทคโนโลยีใดเข้ามาใช้ในการพัฒนางานของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นต้น ชุมชนควรนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อพัฒนาและสร้างความเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นตรงกับคุณสมบัติที่ดีของผู้กระทำการ คือ เป็นผู้ที่สามารถทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (to be able to act otherwise)

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์โปรแกรมช่วยเหลือ (Creative Application) ชุมชนต้องเปิดโอกาสให้เกิดการค้นหาแนวทางการคิดค้นธุรกิจแนวใหม่ รับฟังความคิดเห็นจากคนในชุมชน ระดมความคิดจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่ประชาชน ไปจนถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระตุ้นทุกฝ่ายให้เกิดความคิดที่หลากหลาย ไม่ปิดกั้นความคิด ให้ความสำคัญกับพื้นที่ (Space) และเวลา (Time) ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคม ส่งเสริมให้ผู้มีประสบการณ์ในการด้านการเป็นผู้ประกอบการได้เข้ามาให้บทบาทยช่วยเหลือในการกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ตลอดจนคนรุ่นเก่าค่อย ๆ เปลี่ยนแนวคิดจากการทำงานแบบเดิมไปสู่การสร้างแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการแนวใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 การเริ่มต้น (Start Up) ชุมชนต้องขอความร่วมมือให้ธุรกิจที่มีอยู่เดิมในชุมชน ร่วมใจกันเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ที่มีคุณภาพให้กับคนรุ่นใหม่ผ่านการเรียนรู้จาก 3 ขั้นตอนข้างต้น เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพในอนาคต อีกทั้ง สนับสนุนให้แหล่งประกอบการเดิมมีการปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบันที่มีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามามีส่วนช่วยให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างราบรื่น สะดวกสบาย ตลอดจนรับฟังแนวคิดของคนรุ่นใหม่เพื่อนำไปพัฒนางานของคนรุ่นเก่าให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อนึ่ง สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะต่าง ๆ ไปช่วยพัฒนาสถานประกอบการที่ตนได้มีโอกาสได้เข้าฝึกประสบการณ์แบบใช้ได้จริง มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และมี mindset ที่มีประโยชน์ต่อการทำงานด้วย

ขั้นที่ 5 การเติบโต (Growth) ชุมชนกระตุนการสร้างธุรกิจ Startup ที่น่าสนใจ เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ผ่านการเรียนการสอนจาก 4 ขั้นที่ผ่านมา ให้สามารถเปิดธุรกิจที่เหมาะสมกับยุคสมัยนี้ อาทิ ธุรกิจเกี่ยวกับ E-Commerce ธุรกิจเกี่ยวกับการศึกษา ธุรกิจเกี่ยวกับอาหาร ธุรกิจเกี่ยวกับเกษตรกรรมแนวใหม่ เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนหรือจังหวัดเป็นไปตามแนวนโยบายประเทศไทย 4.0 หลายครั้งที่พบว่า คนรุ่นใหม่เริ่มต้นธุรกิจแนวใหม่ด้วยตนเองแต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะขาดโอกาสจากชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ หรือคนในชุมชนยึดติดกับแนวคิดการทำธุรกิจแบบเดิมที่ไร้การวางแผนที่มีประสิทธิภาพเพราะขาดประสบการณ์การทำงานอย่างเป็นระบบ สุดท้ายธุรกิจในชุมชนก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ดังนั้น ชุมชนจึงมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน และกระตุนการลงทุนด้วยทรัพยากรและวิธีการที่หลากหลายเหมาะสม เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้ เกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ

2.3) การจัดการศึกษาที่ถ่ายทอดรูปแบบความรู้ ตามความต้องการในบริบทของพื้นที่

ขั้นที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Basic) ในขั้นพื้นฐานนั้น ชุมชนต้องเป็นผู้นำให้เกิดการถ่ายทอดรูปแบบความรู้ ลักษณะการเรียนรู้เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่น สร้างการผลิตซ้ำทางสังคม ตามทฤษฎีก่อตัวโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory) ซึ่งกิดเดนส์ ได้กล่าวไว้ว่า “ข้อเสนอที่สำคัญอย่างหนึ่งของทฤษฎีโครงสร้างการกระทำสัมพันธ์ก็คือกฎเกณฑ์และทรัพยากรต่าง ๆ นั้นเกิดมาจากการผลิตและการผลิตซ้ำของการกระทำทางสังคมและขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องมือของการผลิตซ้ำของระบบ” โดยทั้งนี้ทั้งนั้น ต้องเป็นไปตามบริบทของพื้นที่เป็นสำคัญในการสร้างความตระหนักให้แต่ละชุมชนเห็นความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการ เพราะหากเริ่มต้นด้วยการเห็นความสำคัญแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดขึ้นและขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 2 การสร้างความตระหนักด้านสมรรถนะ (Competency Awareness) สถานศึกษาและชุมชนต้องมีการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการ เทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ สู่ความเป็นสากล ชุมชนต้องเป็นผู้กระทำการ (Agency) ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำโครงสร้างอันประกอบด้วยกฎและทรัพยากรไปถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการผลิตซ้ำยังสังคมอื่น ๆ และเป็นต้นแบบแห่งการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการนี้

ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์โปรแกรมช่วยเหลือ (Creative Application) สถานศึกษาและชุมชนต้องร่วมกันสร้างโอกาสและทางเลือกที่หลากหลายในการกระตุนความคิดที่มีประโยชน์และมีประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นกับคนรุ่นใหม่ และพัฒนาต่อยอดไปยังสังคมอื่น ๆ ที่มีบริบทพื้นที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นต้นแบบที่สำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ ภายใต้แนวนโยบายประเทศไทย 4.0

ขั้นที่ 4 การเริ่มต้น (Start Up) สถานประกอบการและชุมชนเป็นต้นแบบในการถ่ายทอดประสบการณ์การเริ่มต้นพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการในสถานประกอบการต่าง ๆ ร่วมถ่ายทอดรูปแบบการเรียนรู้ไปสู่ชุมชนหรือสังคมอื่นที่มีบริบทพื้นที่ใกล้เคียงกัน

ขั้นที่ 5 การเติบโต (Growth) ชุมชนสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเป็นผู้ประกอบการที่มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้นแบบในการร่วมถ่ายทอดความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่ดีนี้ให้กับชุมชนอื่น เพื่อต่อยอดและพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันอันจะส่งผลดีต่อภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศ

อภิปรายผล

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการ จะต้องจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักระบบเศรษฐกิจพื้นฐานเบื้องต้น สร้างความตระหนักรู้และเข้าใจถึงเหตุผลจำเป็นในการร่วมพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการให้กับสมาชิกในสังคมหรือชุมชนตั้งแต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนซึมซับและเข้าใจความจำเป็นของการเป็นผู้ประกอบการที่ดี มีประสิทธิภาพ เรียนรู้หลักการ ทฤษฎี เทคนิค วิธีการ ที่นำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เพราะเศรษฐกิจที่ดีย่อมสามารถขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทุกองค์ประกอบของชุมชนและสังคม ต้องเกิดขึ้นจากระบบเศรษฐกิจที่มีคุณภาพเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

การมุ่งเน้นความสำคัญในการจัดการศึกษาของไทย ไม่ได้พูดถึงการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการหรือระบบเศรษฐกิจไว้อย่างชัดเจน แม้จะมุ่งพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพอยู่บ้าง แต่ก็มีได้มากพอที่จะทำให้การเป็นผู้ประกอบการเกิดประสิทธิผลเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น การที่สถานศึกษาหรือชุมชนจะเปลี่ยนจุดเน้นจากการจัดการศึกษารูปแบบทั่วไปไปสู่รูปแบบใหม่ จึงเป็นเรื่องท้าทายที่สำคัญต่อการดำเนินการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก เพราะการจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากของเดิมหรือสิ่งที่คนทั่วไปเคยชินนั้น ต้องใช้ทรัพยากร บุคลากร และเวลาในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดกับผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างสูง

ตามทฤษฎีก่อตัวโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory) ของ Antony Giddens (1993 - ปัจจุบัน) (Jones, M. R. and Karsten, H., 2008) ชุมชนในฐานะของ Agency ต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างทางสังคม เพื่อสร้างกลไกทางการศึกษาแบบใหม่ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาจากหลักการเดิมที่เน้นความรู้ ทักษะ กระบวนการเดิม ไปสู่การพัฒนากระบวนเศรษฐกิจด้วยการเป็นผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายประเทศไทย 4.0 โมเดลเศรษฐกิจรูปแบบใหม่เพื่อสร้างความมั่นคงในศตวรรษที่ 21 เน้นการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนา ที่มุ่งเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นความได้เปรียบเชิงแข่งขัน จากเดิมที่เน้นความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เมื่อเป็นเช่นนั้น ชุมชนในจังหวัดตราดในฐานะของเป็นจังหวัดที่ได้รับเลือกให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงยังต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและสร้างการผลิตซ้ำรูปแบบการจัดการศึกษาแนวใหม่นี้ เพื่อให้การพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการได้รับการยอมรับในสังคมและเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบที่ดีขึ้น

อนึ่ง ปัจจัยที่จะทำให้รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการ ประสบความสำเร็จ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนและระบบการศึกษาสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้ประกอบการเกิดประสิทธิภาพที่ดี กล่าวคือ ระบบการศึกษาต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการเป็นผู้ประกอบการ โรงเรียนต้องสร้างความเชื่อมั่นว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวทันระบบเศรษฐกิจในโลกปัจจุบันได้ดี ทำให้คนในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญในการส่งให้บุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน เพื่อพัฒนาบุตรหลานของตนให้เป็นไปตามสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวหรือชุมชน ดังนั้น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และชุมชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานในรูปแบบการจัดการศึกษารูปแบบนี้

ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การจัดการศึกษาที่สร้างการปฏิบัติการ (Practices) สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นผู้ประกอบการ 2) การจัดการศึกษาที่เสริมสร้างวิถีทางของผู้กระทำการ (Agency) สำหรับส่งเสริมความร่วมมือเพื่อสร้างการพัฒนาผู้เรียนสู่ผู้ประกอบการและ 3) การจัดการศึกษาที่ถ่ายทอดรูปแบบความรู้ ตามความต้องการในบริบทของพื้นที่ซึ่งแต่ละรูปแบบการจัดการศึกษาจะประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Basic) ขั้นที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้ด้านสมรรถนะ (Competency Awareness) ขั้นที่ 3 การสร้างสรรค์โปรแกรมช่วยเหลือ (Creative Application) ขั้นที่ 4 การเริ่มต้น (Start Up) ขั้นที่ 5 การเติบโต (Growth) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ ชัดเจน มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ช่วยพัฒนาคนรุ่นใหม่ วางรากฐานระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างความตระหนักไปจนสามารถเป็นผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพได้

จากการศึกษาขั้นตอนในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการพบว่า แต่ละขั้นตอนนั้นมีการลำดับความสำคัญตั้งแต่ต้นทางไปถึงปลายทาง ซึ่งเมื่อนำมาเป็นทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ยิ่งทำให้เกิดความชัดเจน ครอบคลุม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งเมื่อศึกษาสภาพพื้นที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราดประกอบกันแล้ว ยิ่งเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า การจะพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนได้นั้น ต้องเริ่มที่การจัดการศึกษาโดยความร่วมมือของสถานศึกษา ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครองอย่างแท้จริง เพื่อนำรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ทั้ง 3 รูปแบบนี้ไปใช้ในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้นั้นในชุมชนให้สามารถอยู่ในสังคมตามนโยบายประเทศไทย 4.0 ได้อย่างยั่งยืน

กล้า ทองขาว (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาแบบยึดพื้นที่เป็นฐาน : แนวคิด แนวทาง และกรณีศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาแบบยึดพื้นที่เป็นฐานเป็นนวัตกรรมการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงบูรณาการที่ให้ความสำคัญกับแบบแผนการจัดหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้ที่สร้างโอกาสให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถพัฒนาตนเองเข้าสู่เส้นทางประกอบอาชีพตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจ สนับสนุนการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้ที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ โดยสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สถาบันอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียน จัดทำคู่มือการสอน เตรียมสื่อจัดอบรมครูผู้สอนร่วมกัน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนตามวัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตร จากการศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเป็นผู้ใหญ่ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ทั่ว ๆ ไป และมีหลักประกันการทำงานในอนาคต

นั่นแสดงให้เห็นว่า ด้วยพลังของความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษาดังแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา จะช่วยให้การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประโยชน์จะตกไปสู่คนรุ่นใหม่ที่จะก้าวเข้ามาเป็นผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจในสังคมในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในการร่วมมือพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการให้แก่เยาวชนในพื้นที่ ทำให้มีการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาที่ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น ควรมีการนำรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่บนฐานความร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งนำรูปแบบการจัดการศึกษาไปขยายผล ประชาสัมพันธ์ ร่วมมือกันจัดการศึกษาจะทำให้นำไปสู่การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ในรูปแบบอื่น ๆ ที่ทำให้สามารถพัฒนาให้เกิดการเป็นผู้ประกอบการอย่างยั่งยืน เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัท สยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กล้า ทองขาว. (2558). การจัดการศึกษาแบบยึดพื้นที่เป็นฐาน : แนวคิด แนวทาง และกรณีศึกษา. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(2), 23-40.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานวิจัย การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Jones, M. R. and Karsten, H. (2008). GIDDENS'S STRUCTURATION THEORY AND INFORMATION SYSTEMS RESEARCH. *MIS Quarterly.*, 32(1), 127-157.